

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
КПНЗ «КИЇВСЬКА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»
ВІДДІЛ ОСВИТИ ІЗМАЇЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА № 1 ім. О.В.СУВОРОВА І–ІІІ СТУПЕНІВ
З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ м. ІЗМАЇЛ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

«ПІДТРИМКА ТА СУПРОВІД ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО- ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ»

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції
27 жовтня 2020 року*

Київ
2020

Підтримка та супровід обдарованих учнів в сучасному інформаційно-освітньому просторі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 27 жовтня 2020 р.). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. – 342 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Підтримка та супровід обдарованих учнів в сучасному інформаційно-освітньому просторі», у яких розкрито актуальні наукові і практичні проблеми обдарованості, розвитку обдарованих дітей і юні; використання інноваційних підходів у контексті розв'язання питань підтримки та супроводу обдарованих учнів в сучасному інформаційно-освітньому просторі.

Роботи учасників присвячені основним тематичним напрямкам конференції:

- 📖 Філософські виміри обдарованості в інформаційному суспільстві;
- 📖 Історія й обдарована особистість: точки перетину;
- 📖 Обдарованість як проблема вищої освіти;
- 📖 Психологічний і педагогічний супровід обдарованих учнів.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 376-056.45

ЗМІСТ

Доповіді пленарного засідання.....	7
Сухомлинська О. В. Ставлення до дитячої обдарованості в історії розвитку вітчизняної освіти: приклад чи ілюзія	7
Хамітов Н. В. Когнітивна реактивна і моральна обдарованість в методологічних координатах метаантропології та андрогін-аналізу: від таланту до геніальності.....	13
Саух П. Ю. Загальнодержавна система виявлення і підтримки обдарованої молоді: від декларацій до реальних дій збереження і примноження інтелектуального потенціалу України	18
Дічек Н. П. До історії вивчення обдарованості учнів в українській психології другої половини ХХ ст.....	21
Курбатов С. В. Університет світового класу: Alma Mater для заможних чи обдарованих студентів?	26
Задорожна-Княгницька Л. В. Індивідуальна освітня траєкторія студента як чинник розвитку його обдарованості	28
Семенова А. В. Ціннісний досвід суб'єктів педагогічної дії в сучасному інформаційно-освітньому просторі: конструктивність цілісного підходу	31
Ільїн В. В. Цифрова реальність: перспективи нового знання	35
Шевчук Т. С. Професійне мистецтво у розвитку креативності обдарованих учнів.....	40
Бойченко М. І. Обдарування філософією – талан чи освітній здобуток?	46
Андросович К. А. Проектно-модульний підхід до роботи з обдарованими дітьми у закладах освіти	49
Доповіді секційних засідань.....	53
Артьомова Т. І. Відносини відчуження як пастка на шляху реалізації творчого потенціалу людини.....	53
Биков В. О. Особливості роботи з обдарованими дітьми в Полтавській обласній Малій академії наук в умовах сучасного інформаційного суспільства.....	61
Білецька Т. В. Психологічний супровід обдарованої дитини.....	73
Бобкова О. І. Професійна підготовка учителів у закладах фахової передвищої освіти до роботи з обдарованими учнями	77

7. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2013. Вип. 4. С. 62-65.
8. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента. Науковий вісник Донбасу: електронне наукове фахове видання. 2013. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2013_1_18.pdf (Дата звернення 08.10.2020).
9. Суртаева Н. Н. Педагогические технологии. СПб.: Экспресс, 2008. 250 с.

Семенова А. В.,

*доктор педагогічних наук, професор,
директор Науково-дослідного інституту
проблем забезпечення якості освіти*

*Одеської державної академії технічного регулювання та якості,
місто Одеса*

semenova.alla.vasilivna@gmail.com

ЦІННІСНИЙ ДОСВІД СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: КОНСТРУКТИВНІСТЬ ЦІЛІСНОГО ПІДХОДУ

Розглянуто методологічну конструктивність цілісного підходу щодо розвитку ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії в сучасному інформаційно-освітньому просторі. Доведено, що процес розвитку ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії здійснюється відповідно до науково обґрунтованих автором специфічних принципів цього процесу на основі цілісного підходу.

Ключові слова: ціннісний досвід, педагогічна дія, цілісний підхід, інформаційно-освітній простір, педагогічна майстерність.

The methodological constructiveness of the holistic approach to the development of the value experience of the subjects of pedagogical action in the modern information and educational space is considered. It is proved that the process of development of value experience of the subjects of pedagogical action is carried out in accordance with the scientifically substantiated by the author specific principles of this process on the basis of a holistic approach.

Key words: value experience, pedagogical action, holistic approach, information and educational space, pedagogical skill.

Кожна мить людського життя являє собою елементарну, зрозуміло, віртуальну одиницю вічності. Далеко не кожна мить життя “олюднена”. Бувають “нелюдські” часи. Вони зм'якшуються уявою, мріями, які, звичайно, містять не тільки часову, але й предметно-просторову складову. Тому педагогічна

майстерність є привабливою й центральною ідеєю для сучасної української педагогіки серед тих науковців, хто прагне й зберігає надію на розквіт Української Науки і Освіти, де Педагогіка Істини, Добра і Краси пануватиме в усіх складниках українського державотворення, зокрема економічному, політичному, ідеологічному, культурному, що зумовлює Освіту і Виховання молоді.

Швидкі глобальні зміни у житті сучасного суспільства, виклики світової пандемії, глобальний науково-технічний розвиток, демографічні зрушення, тощо висувають нові вимоги до взаємодії суб'єктів у системах шкільної, професійно-технічної та вищої освіти, безперервній освіті дорослих у сучасному інформаційно-освітньому просторі. Наші сподівання щодо якісної освіти, ґрунтуються на ідеї про розвиток педагогічної майстерності освітян, де професіоналізм розглядається з позиції якості підготовки, оцінки діяльності, особистісних моральних якостей та спроможності розвивати ціннісний досвід суб'єктів педагогічної дії. Нині, як ніколи раніше, зрозуміло, що наука і освіта, які не освячені високою етичною, гуманістичною метою Істини, Добра та Краси, загрожують загибеллю культури, цивілізації. Наука й Освіта за своєю природою і місією повинні бути віддзеркаленням реалізації гуманізму, водночас як і гуманізм є умовою справжнього розквіту науки і освіти [3].

Протягом десятиліть свідомість та підсвідомість розглядалися дослідниками здебільшого як щось вторинне, другорядне, вони витіснялися й заповнювалися так званим “правильним світоглядом”, невагомими ідеалами (засвоєння яких спричинило досить тяжкі наслідки), помилковими символами, гаслами, утопіями, ілюзіями, емоціями (наприклад: жах, бездумний ентузіазм, глибоке задоволення й т. п.), не пов'язуючись з процесом розвитку особистості на ґрунті ціннісного досвіду. Кризовість людського буття у всесвітньому масштабі, процес переоцінки цінностей, який відбувається наразі у суспільстві, привернули увагу філософів, психологів, педагогів, політиків і громадських діячів до низки аксіологічних проблем.

У майже всіх відомих нам роботах І.А. Зязюна [1], [2] зазначено, *ЩО* є справжньою педагогічною дією і якою є роль Педагога – Майстра та його учня у цьому процесі. Як відомо, фундатор педагогічної майстерності, академік І.А. Зязюн розвінчував панівну думку про “безсторонність” Учителя. Адже педагогічна дія відбувається тоді, коли наявні принаймні двоє суб'єктів, які займають іноді, навіть, дещо різні позиції у діалозі, що триває. Але обидва учасники вносять у ці стосунки свій досвід, й одним з суб'єктів педагогічної дії є виявлення того, що знає/пережив кожен з них і чому вони можуть навчити один одного. Інший суб'єкт усвідомлює себе як дійову особу у світі в результаті отримання нового досвіду.

На офіційній сторінці у ФБ лавреата Нобелівської премії миру Далай-лами XIV від 25 липня цього року є вислів Його Святості Далай-лами: «Усупереч поширеній думці, джерелом щастя є не матеріальне багатство, а ментальне відчуття радості. Іноді людям бракує розуміння різниці між сенсорною чуттєвою свідомістю і ментальною свідомістю...». У прямому етері від 20 жовтня 2020 року «Освіта і мир у часи пандемії» Далай-лама для освітян України з цього приводу звертав увагу щодо того як учитель може розвивати власну ментальну свідомість і сприяти такому розвиткові у своїх учнів, передаючи власний ціннісний досвід через знання «внутрішнього світу» – психологію. Тому що «саме учитель показує шлях у майбутнє, адже мета освіти – щастя людства... Щирість надає спокій, а спокій розуму є запорукою щастя».

Концепція ціннісного виміру досвіду суб'єктів педагогічної дії полягає у тому, що ціннісний досвід є інтегральною відображаючо-регулятивною характеристикою взаємодії людини зі Світом. Ця теза виступає підґрунтям для розв'язання проблеми взаємозв'язку психології навчання, дидактики, окремих методик і практик навчання і виховання. Справа у тому, що досягнення психологічних наук не можуть використовуватися у педагогічній взаємодії безпосередньо. Висвітлення Концепції дозволяє знайти відповідь на питання про використання досягнень психологічних теорій розвитку особистості, психопедагогіки, сучасної нейропсихології у педагогічній практиці.

Методологічна конструктивність цілісного підходу, як відповідної тріади уявлень про людину і суспільство в їхньому гармонічному розвитку, об'єднує фундаментальні філософські ідеї, передусім положення екзистенціалізму, персоналізму, філософської антропології, а також демонструє взаємозв'язок і взаємодію різних підходів загальнонаукової й конкретно-наукової методології до вивчення проблеми ціннісного виміру досвіду суб'єктів педагогічної дії:

– *синергетичний* підхід, що створює можливість для розгляду взаємодії суб'єктів педагогічної дії (педагогів, а також тих, хто навчається) як складної самоорганізованої біосоціальної системи, яка перебуває у нерівновазі та має великі власні можливості для саморозвитку за допомогою відкритої взаємодії з навколишнім середовищем і для якої існує декілька альтернативних шляхів розвитку;

– *аксіологічний* підхід який передбачає орієнтацію на загальнолюдські, світоглядні цінності; зумовлює спрямованість на гармонійний розвиток особистості як найвищу цінність суспільства;

– *людиноцентричний* підхід, в контексті якого основою педагогічної дії є повага до людини, довіра до неї, чесність, фокусування уваги на розвитку особистості учня і вчителя; важливість надання управлінню координуючого і мотиваційного характеру;

– *андрагогічний* підхід, системоутворювальним ядром якого виступає ідея про стимулювання внутрішніх сил (мотивації) дорослої людини до самонавчання; закон збільшення освітніх потреб, суб'єктність людини, її рефлексію;

– *акмеологічний* підхід який орієнтує вчителя на становлення власної акмеологічної позиції, що передбачає його настановлення як на особистий акме-орієнтований саморозвиток, так і на здійснення акмеологічного супроводу руху вчителів, учнів до нових шаблів розвитку ціннісного досвіду;

– *гуманістичний* підхід, у межах якого людина розглядається як неповторна унікальна цілісність, що володіє невичерпними можливостями особистісного розвитку, що можуть бути реалізовані кожним суб'єктом педагогічної дії.

Ефективність процесу розвитку ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії можна суттєво підвищити, якщо цей процес буде спрямований на створення/формування координаційного центра *досвіду* “*метавідносин*” (який є метою-аттрактором цілісної відкритої та нелінійної синергетичної), що завершує етап динамічної еволюційної зміни відносин людини зі світом та створює передумови для якісного нового її етапу при забезпеченні реалізації ідей цілісного підходу, що у більшості вчень про духовний розвиток особистості традиційно асоціюється з виникненням “*нової Людини*” і “*нового Світу*”. Процес розвитку ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії здійснюється відповідно до науково обґрунтованих автором [3] специфічних *принципів* цього процесу на основі цілісного підходу:

1. *Принцип “чесного самопрояву” як підґрунтя вдосконалення ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії;*

2. *Принцип “відповідального самостереження” як вимога до збагачення ціннісного виміру досвіду суб'єктів педагогічної дії;*

3. *Принцип доповнюючої мотивації, як механізм розвитку ціннісної складової досвіду суб'єктів педагогічної дії.*

Складний і суперечливий світ вимагає формування людини свободи, духовності, глибокої світоглядності, яка усвідомлює свою відповідальність за кожний чин власного вибору. Екзистенціональна цінність свободи особистості (творчої, громадянської, професійної) поєднується з її етичною відповідальністю. Вона формує *критично мислячу, по громадянському мужню, компетентісно здатну людину*, що гуманізує світ, здобрюючи його розумом, благоговінням і благородством. Проте загальний, дещо ідеалізований погляд на людину, якісні характеристики якої має й формувати освіта, є підґрунтям для того, щоби уявляти якою має бути нова школа, її філософія і зміст. Ці завдання ніколи не визначалися відомчими чи корпоративними інтересами. Але вони завжди актуалізувалися, коли накладалися на цивілізаційну, загальносуспільну

затребуваність. Цьому передувала дія, мотивація різноманітних чинників. Економічна, військова, технологічна, політична конкуренції значно прискорювали процеси освітніх модернізацій [4, С. 59.]. Поза всяким сумнівом наростаючі загрози зумовлюють формування концепцій, принципів, технологій, що конструюватимуть адекватні відповідні рішення. Відчутно замало буде лише професійних компетентностей, необхідно – освіченості, яка поєднувала у собі інтелектуальність, компетентність, моральність, гуманність, свободолюбність. До творення цих якісних характеристик особистості, суспільства, людства впродовж історичних епох і періодів завжди причетною була освіта. Але на відміну від попередніх століть, вона в часи нинішні потребує особливої екзистенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / Іван Андрійович Зязюн. – Київ : б. в. ; Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с. Режим доступу:
2. https://www.pedagogic-master.com.ua/public/filosofiya_pedagogichnoy_dii.pdf
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.–метод. посіб. / Іван Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с. Режим доступу:
4. https://www.pedagogic-master.com.ua/public/Pedagogika_dobra.pdf
5. Семенова Алла. Ціннісний вимір досвіду суб'єктів педагогічної дії : монографія / Алла Василівна Семенова. – Одеса : Бондаренко М. О., 2016. – 434 с. Режим доступу:
6. https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/tsinisnyi_vymir.pdf
7. Філіпчук Г.Г. Українськість: витоки, виклики, відповіді / Георгій Філіпчук: монографія. – К.: Майстер книг, 2018. – 448 с., С. 59. Режим доступу:
8. <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/Filipchuk1.pdf>

Ільїн В. В.,

*доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ilin_vv@ukr.net*

ЦИФРОВА РЕАЛЬНІСТЬ: ПЕРСПЕКТИВИ НОВОГО ЗНАННЯ

Розвиток світу інформаційних технологій створює нову, цифрову реальність. У найбільш загальному вигляді її можна визначити як «те, чого немає», «що не існує». Однак воно «може» або «має» за певних умов з'явитися. Цифрова реальність знаходиться в стадії динамічного становлення, але це не

Наукове видання

**ПІДТРИМКА ТА СУПРОВІД
ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В СУЧАСНОМУ
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції
27 жовтня 2020 року**

Підписано до друку 26.10.2020 Формат 60x84 1/16
Папір офс. 80 г/м2. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 19,88
Наклад 300 прим. Зам. № 0710

Видавництво Інститут обдарованої дитини НАПН України
вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, 04053
тел./факс.: (044) 481-27-27
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія
ДК №6081 від 14.03.2018 р.